

Hoạt động nhóm trong quá trình dạy Học phần “Phương pháp cho trẻ mầm non làm quen với Toán học”

Dương Thị Yến

ThS. Khoa Giáo dục Mầm non, Trường ĐH Hải Dương

Received: 25/3/2024; Accepted: 29/3/2024; Published: 04/4/2024

Astracts: Education is not only concerned with imparting knowledge to learners, but more importantly, teaching them how to research, how to think, and stimulating learners to be proactive, creative, and positive in all activities and efforts. study, search for the nature of things and phenomena to solve problems. Currently, group activities are one of the methods commonly exploited and used in professional teaching to actively promote awareness and improve learning efficiency for students. In the Early Childhood Education major, Mathematics is classified as a field of cognitive development, so when organizing the teaching of the module “Methods for preschool children to become familiar with mathematics”, pedagogical lecturers need to actively develop Promoting the role and strengths of this teaching method helps students not only master the theoretical basis of the module but also practice skills, form a sense of responsibility in work, communication skills, Proactivity in learning and research.

Keyword: Group, group activities, positivity, promote positivity, cognitive positivity.

1. Đặt vấn đề

Tổ chức hoạt động nhóm (HĐN) là một trong những phương pháp dạy học tích cực, trong đó người học là chủ thể tích cực, sáng tạo trong các hoạt động học tập, chú trọng đến sự hợp tác giữa các thành viên trong nhóm để cùng nhau giải quyết nhiệm vụ nhận thức; từ đó tìm ra phương hướng giải quyết các vấn đề đã nêu dưới sự hướng dẫn của giảng viên (GV).

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Đặc điểm, bản chất của hoạt động nhóm

HĐN là quá trình tương tác, hợp tác giữa người học (sinh viên) trong nhóm dưới sự điều khiển của người dạy (giảng viên) và tác động của môi trường nhằm hướng đến mục tiêu chung và giải quyết các nhiệm vụ nhận thức. Hoạt động nhóm có một số nét đặc trưng sau:

- Quy tụ một tập hợp người.
- Các cá nhân trong nhóm có mối quan hệ chặt chẽ với nhau dựa trên nguyên tắc chung, mục tiêu chung và có sự tương tác, ảnh hưởng lẫn nhau.
- Thể hiện mối quan hệ tương tác giữa chủ thể và khách thể.
- Hoạt động bao giờ cũng có “đối tượng”.
- Hoạt động phải có động cơ, xuất phát từ nhu cầu của chủ thể.
- Hoạt động hướng đến mục đích cụ thể.
- Hoạt động tạo ra sản phẩm.

Để khai thác phương pháp HĐN trong quá trình dạy học phần “Phương pháp cho trẻ mầm non làm

quen với Toán học” cho SV chuyên ngành Giáo dục Mầm non đạt hiệu quả như mong muốn, trước hết, GV sư phạm cần nắm vững bản chất, đặc điểm hoạt động của nhóm để định hướng trong quá trình tổ chức. Nhìn chung, quá trình tổ chức HĐN cho SV có một số đặc điểm nổi bật sau đây:

2.1.1. Tổ chức HĐN cho SV thúc đẩy quá trình tương tác giữa các cá nhân sinh viên trong nhóm

HĐN tạo ra môi trường và cơ hội cho mỗi cá nhân tương tác trực tiếp với người khác thông qua việc bàn luận, trao đổi, chia sẻ kinh nghiệm, hiểu biết, suy nghĩ, trình bày ý tưởng của mình. Qua đó, tri thức cá nhân được kiểm định, đánh giá và khái quát thành tri thức nhân loại. Quá trình tương tác đó làm thỏa mãn nhu cầu giao tiếp của con người. Nhiệm vụ học tập đặt ra cho nhóm chính là động lực thúc đẩy các cá nhân trong nhóm tăng cường giao lưu, hợp tác với nhau trong cùng một không gian (lớp học), thời gian (giờ học), nhằm thực hiện được mục tiêu chung đã đề ra. Sự tương tác trong HĐN diễn ra rất phong phú và đa chiều, tạo nên sự gắn bó chặt chẽ giữa các thành viên với nhau. Do vậy, khi tham gia vào HĐN, mỗi SV cần tích cực tương tác với nhau nhằm tạo ra “lực đẩy” giúp nhóm nhanh chóng giải quyết được nhiệm vụ nhận thức, đạt được mục tiêu chung.

2.1.2. Tổ chức HĐN cần tạo điều kiện cho cá nhân SV thể hiện tinh thần trách nhiệm đối với tập thể

HĐN là một trong những hoạt động mang tính tập thể, được xây dựng trên tinh thần tương trợ, hợp tác.

Do vậy, khi tham gia vào HĐN, tinh thần trách nhiệm đối với tập thể cần được đặt lên hàng đầu. Mỗi cá nhân cần ý thức rõ vai trò, nhiệm vụ của mình trong tập thể, để từ đó nỗ lực hoàn thành công việc được giao. Hơn thế nữa, HĐN không đơn thuần là “phép cộng” của nhiều người gộp lại để đạt đến mục tiêu cuối cùng, mà HĐN là quá trình tổng hợp các hoạt động cá nhân, hoạt động tập thể, các mối quan hệ chủ thể - khách thể. Do vậy, tinh thần trách nhiệm đối với tập thể không chỉ dừng lại ở việc nỗ lực hoàn thành công việc được giao, mà SV còn phải giúp đỡ, hỗ trợ cho các thành viên khác cũng hoàn thành tốt nhiệm vụ của họ. Nỗ lực và kết quả của mỗi cá nhân góp phần tạo nên sản phẩm chung của cả nhóm.

2.1.3. HĐN được tiến hành dựa trên hệ thống nguyên tắc riêng của mỗi nhóm sinh viên

Trong quá trình tương tác, hỗ trợ, chia sẻ mục tiêu chung, mỗi nhóm cần có hệ thống nguyên tắc làm việc cụ thể phù hợp với mục đích, nội dung hoạt động và khả năng của mỗi SV. Những nguyên tắc này giúp mỗi cá nhân nhận thấy rõ trách nhiệm, nhiệm vụ của bản thân đối với nhóm, định hướng cho họ trong quá trình làm việc, giúp cho việc hợp tác, điều phối diễn ra một cách khoa học, hợp lý, hạn chế và loại trừ các yếu tố cản trở quá trình giải quyết nhiệm vụ nhận thức chung của nhóm. Tuy nhiên, nguyên tắc hoạt động nhóm cũng phải xuất phát từ yêu cầu chung của tập thể và đảm bảo sự thống nhất trong quá trình hoạt động của lớp.

2.1.4. HĐN là tích liên kết các hoạt động cá nhân SV nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động dạy học học phần “Phương pháp cho trẻ mầm non làm quen với Toán học”

Trong hoạt động học của SV, hoạt động cá nhân chủ yếu hướng đến mục tiêu riêng, nhằm đạt được kết quả do mỗi cá nhân đặt ra, SV hầu như không có sự tương tác qua lại với các thành viên khác trong lớp, họ tư duy độc lập, tự khám phá và chiếm lĩnh tri thức theo con đường riêng.

Ngược lại, HĐN tạo nên sự liên kết chặt chẽ giữa các thành viên trong nhóm bằng mục tiêu chung, quy tắc chung. Do vậy, quá trình HĐN có thể huy động sức mạnh trí tuệ của các thành viên, phát huy ưu điểm và khắc phục những hạn chế, khuyết điểm về nhận thức, trình độ, khả năng của mỗi cá nhân.

Chính vì vậy, khi tổ chức hoạt động dạy, GV nên tăng cường tổ chức cho sinh viên HĐN thay vì hoạt động cá nhân giúp SV hướng đến mục tiêu chung, phát triển các kỹ năng giao tiếp (trình bày, phản biện, nhận xét, điều hòa mâu thuẫn...) và kỹ năng xã hội

(định hướng, phân công, giám sát...), phát huy hết năng lực và sở trường của từng cá nhân trong nhóm để tạo ra những sản phẩm của tập thể đạt hiệu quả cao.

2.2. HĐN và những tác động qua lại giữa: người dạy - người học - môi trường trong quá trình tổ chức dạy học phần “PP cho trẻ mầm non làm quen với Toán học”

Hiệu quả tổ chức HĐN cho SV chịu ảnh hưởng của sự tác động qua lại giữa người dạy và người học trong môi trường mang tính hợp tác. Trong quá trình HĐN, luôn tồn tại mối quan hệ tương tác: người học - người dạy - môi trường. Mỗi thành tố có vị trí nhất định và ảnh hưởng đến hiệu quả chung của HĐN. Cụ thể như sau:

2.2.1. SV là chủ thể tích cực, sáng tạo của hoạt động học tập

Trong quá trình học học phần “PP cho trẻ mầm non làm quen với Toán học”, khi tham gia HĐN, SV là chủ thể của hoạt động học, phải thể hiện vai trò tích cực, chủ động trong quá trình chiếm lĩnh tri thức. SV cần tự giác tham gia vào các hoạt động do GV tổ chức, tích cực tìm tòi, suy nghĩ và sáng tạo. Bên cạnh đó, cần ý thức rõ vai trò của cá nhân đối với tập thể, thể hiện tinh thần trách nhiệm bằng cách chia sẻ mục tiêu chung của nhóm. Vì HĐN là hoạt động tạo cơ hội cho SV mở rộng tri thức bằng cách phát huy hết khả năng sáng tạo của mình, nên thông qua sự điều hành của GV, SV không thụ động tiếp nhận tri thức mà tự mình khám phá ra những điều mới lạ, tiếp cận với những luồng thông tin mới...

Bên cạnh đó, HĐN còn tạo ra cho SV cơ hội để tự đặt mình vào các tình huống, cùng trao đổi, thỏa thuận, phân tích, tìm kiếm giải pháp. Hơn thế nữa, sau khi thống nhất được ý kiến chung, đạt được mục tiêu chung, SV được rèn luyện cách trình bày, thuyết minh sản phẩm của mình, hình thành tính tự tin, học được cách thuyết phục người khác, bảo vệ sản phẩm nghiên cứu của nhóm mình. Bên cạnh đó, các nhóm SV có cơ hội để học hỏi, chia sẻ quan điểm, tăng cường khả năng hợp tác, rèn luyện khả năng giao tiếp. Có thể thấy rằng, bản thân HĐN đã đặt ra yêu cầu cho SV phải tích cực, chủ động và sáng tạo trong hoạt động chung của nhóm.

Ngoài thái độ hợp tác lẫn nhau giữa các cá nhân trong nhóm, SV còn cần chủ động hợp tác giữa với GV, tăng cường kỹ năng tự kiểm tra, đánh giá, tự quản lý nhóm.

2.2.2. GV có vai trò tổ chức, hướng dẫn, điều khiển, động viên SV học tập

Trong quá trình tổ chức HĐN, GV không phải là người truyền thụ những kiến thức có sẵn cho sinh viên mà là người định hướng, tổ chức hoạt động, tạo điều kiện cho SV tiếp cận với những đối tượng khác nhau của quá trình học tập học phần, được trao đổi, học tập lẫn nhau, thể hiện tính độc lập và chủ động trong việc tìm kiếm tri thức mới của học phần.

GV tổ chức các hoạt động phù hợp với lứa tuổi và đáp ứng nhu cầu, nguyện vọng của sinh viên sẽ tạo ra sự hứng thú, kích thích SV tích cực nhận thức. Vai trò của GV còn được thể hiện trong quá trình điều khiển các nhóm hoạt động. Nếu các nhóm trong quá trình hoạt động, đứng trước những vấn đề không thể đi đến sự thống nhất chung thì lúc đó, giảng viên trở thành người trọng tài khoa học, người cố vấn giúp nhóm sinh viên tìm thấy điểm chung. Ngoài ra, trong quá trình tổ chức HĐN, giảng viên là người tạo điều kiện, giúp đỡ, định hướng cho SV biết cách hoạt động, hợp tác với bạn để đạt được những mục tiêu đã đề ra.

GV phải là người hướng dẫn SV cách tiếp cận, chọn lọc và xử lý những tri thức liên quan đến PP cho trẻ làm quen với toán, cách ứng dụng tri thức vào trong việc giải quyết các nhiệm vụ học tập nhằm góp phần hình thành, phát triển nhân cách của người GV mầm non tự chủ, năng động, có năng lực giải quyết vấn đề thực tiễn giáo dục mầm non, có năng lực tự học, tự sáng tạo trong quá trình tổ chức các hoạt động cho trẻ làm quen với toán.

Nhìn chung, trong HĐN, người dạy trước hết là người hướng dẫn của người học, đồng hành với người học trong phương pháp học và chỉ cho họ con đường khám phá tri thức. Hơn thế nữa, người dạy còn đảm nhận vai trò của người hướng dẫn, điều chỉnh, tạo điều kiện thuận lợi cho người học thực thi một cách có hiệu quả phương pháp học của mình.

Nhìn chung, trong vai trò hướng dẫn của mình, người dạy cần luôn quan tâm, tạo điều kiện cho người học chủ động, tích cực chiếm lĩnh tri thức.

2.2.3. Tác động của môi trường đến mối quan hệ: người dạy (GV) - người học (SV)

Việc tổ chức HĐN trong quá trình dạy học phần “PP cho trẻ mầm non làm quen với toán” của GV và việc tham gia vào nhóm của SV diễn ra trong không gian và thời gian xác định, dưới ảnh hưởng của các yếu tố bên trong và bên ngoài, đó là môi trường dạy học. Như vậy, môi trường tác động trực tiếp đến phương pháp dạy của GV và cách học của SV. Hay nói cách khác, môi trường có vai trò quan trọng trong quá trình tổ chức dạy học nói chung, tổ chức HĐN cho SV nói riêng.

Trong môi trường dạy học ấy, người dạy và người

học chịu ảnh hưởng bởi một tập hợp các yếu tố của môi trường, bao gồm cả điều kiện vật chất và tinh thần. Mặt khác, chính họ góp phần tạo nên môi trường ấy. Khi tham gia vào HĐN, GV và SV đều chịu tác động của các yếu tố chủ quan và khách quan. Môi trường là yếu tố mang tính linh hoạt, do con người tạo ra và có thể thay đổi được. Việc kết hợp và tạo ra môi trường tích cực, an toàn cả về vật chất lẫn tâm lý sẽ thúc đẩy quá trình HĐN nhằm phát huy tính tích cực nhận thức của SV diễn ra thuận lợi và hiệu quả hơn. Muốn tạo ra môi trường như vậy, cần có sự quan tâm, tạo điều kiện của nhà trường để SV được hoạt động trong các lớp học có cơ sở vật chất tốt, rộng rãi, thoáng mát, có các phương tiện dạy học hiện đại để SV tiếp xúc và khai thác nguồn thông tin phong phú, hiện thực hóa các ý tưởng, phát huy khả năng sáng tạo của họ. Bên cạnh đó, bản thân GV và SV cần có sự linh hoạt trong quá trình tổ chức nhóm để phù hợp với điều kiện vật chất của từng lớp học. Hơn thế nữa, GV cần tạo ra bầu không khí thân thiện để SV tự tin thể hiện ý tưởng của bản thân và tích cực góp ý xây dựng cho các bạn nhằm hướng đến mục tiêu chung của nhóm.

3. Kết luận

HĐN là một trong những phương pháp dạy học hiện đại khai thác được rất nhiều thế mạnh của người học nhưng cũng còn nhiều hạn chế và những khó khăn nhất định nếu GV không kiểm soát tốt quá trình dạy học và SV thiếu ý thức hợp tác. Tuy nhiên, nếu GV biết cách chia nhóm, tổ chức và điều khiển hoạt động nhóm khoa học thì hoạt động này sẽ phát huy được các thế mạnh, khắc phục những hạn chế của phương pháp từ đó nâng cao hiệu quả dạy học.

Tài liệu tham khảo

[1] Nguyễn Thị Lan Anh (2010), *Thiết kế phương án dạy học phần “Các lực cơ học”* sách giáo khoa Vật lý 10 theo hướng tổ chức hoạt động nhóm nhằm phát huy tính tích cực, tự chủ của học sinh, NXB ĐHSP, Hà Nội.

[2] Nguyễn Minh Chính (2005), *Biện pháp phát huy TTCNT môn GDH của sinh viên trường CĐSP Kiên Giang*, Luận văn ThS khoa học giáo dục. Hà Nội

[3] Phạm Thị Hằng (2006), *Tổ chức hoạt động nhóm trong dạy học lịch sử ở trường THPT*, Luận văn ThS khoa học giáo dục. Hà Nội

[4] Đỗ Thị Minh Liên (2011), *Lý luận và phương pháp hình thành biểu tượng toán học sơ đẳng cho trẻ mầm non*, NXB ĐHSP, Hà Nội.

[5]. Nguyễn Thị Thu Hiền (2014), *Phát triển và tổ chức thực hiện chương trình Giáo dục Mầm non*, NXB Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.